

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 3 marca 2017r. Sąd Rejonowy dla Łodzi Śródmieścia w Łodzi, X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił powództwo M. K. skierowane przeciwko pozwanemu pracodawcy - (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. o ryczałty za noclegi oraz zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 1800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, nie obciążając powoda M. K. kosztami sądowymi.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne:

M. K. był zatrudniony w (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. na podstawie umowy o pracę w okresach od dnia 8 lipca 2008r. do dnia 31 października 2012r., od dnia 2 stycznia 2013r. do dnia 31 maja 2014r. i od dnia 4 sierpnia 2014r. do dnia 14 marca 2015r., w pełnym wymiarze czasu pracy, na stanowisku kierowcy ciągnika siodłowego pow. 12 t.

Według umowy z dnia 8 lipca 2008r. zawartej na okres próbny od dnia 8 lipca 2008r. do dnia 7 października 2008r. w pkt 5 wynagrodzenie powoda w stawce zasadniczej wynosiło 2075 zł, w tym ryczałty za godziny nadliczbowe wynosiły 381 zł, ryczałty za godziny nocne 79 zł według regulaminu wynagradzania pozwanej. Ustalono, że wynagrodzenie po dokonaniu potrąceń zaliczek na podatek dochodowy i składek na ubezpieczenie będzie płatne w PLN włącznie z dietami z tytułu podróży służbowej poza terenem kraju w wysokości określonej zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Ministra Pracy Polityki Socjalnej z dnia 8 maja 2005r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania oraz wysokości należności przysługujących pracownikowi z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, gdzie wykonywana jest podróż służbowa (pkt 5b). Wskazano, że wynagrodzenie jest płatne miesięcznie nie później niż do dnia 10-go każdego miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, za który wynagrodzenie przysługuje. Wypłata wszelkich innych świadczeń ponad wymienione wynagrodzenie jest dobrowolna i zależy wyłącznie od uznania pracodawcy (pkt 5c).

Powód zawierając umowę złożył oświadczenie, że zapoznał się z regulaminem pracy i regulaminem wynagradzania obowiązującymi w zakładzie pracy.

W dniu 8 października 2008r. strony zawarły umowę na czas określony od dnia 8 października 2008r. do dnia 7 października 2009r., w której ustalono analogiczne warunki w zakresie wypłaty wynagrodzenia i świadczeń z tytułu zagranicznej podróży służbowej.

W dniu 5 października 2009r. strony zawarły umowę o pracę na czas nieokreślony od dnia 8 października 2009r., na mocy której obowiązywały takie same warunki w zakresie wypłaty wynagrodzenia i świadczeń z tytułu zagranicznej podróży służbowej, jak w poprzednich umowach.

W aneksie do umowy w dniu 1 sierpnia 2011r. strony dokonały zmian w zakresie wysokości wynagrodzenia zasadniczego, które miało wynosić 2075zł, w tym ryczałt za godziny nadliczbowe - 525zł i ryczałt za godziny nocne - 150zł.

W aneksie do umowy w dniu 2 stycznia 2012r. strony dokonały zmian w zakresie wysokości wynagrodzenia zasadniczego, które miało wynosić 2075zł, w tym: ryczałt za godziny nadliczbowe - 425zł, ryczałtu za godziny nocne 150zł.

Umowa o pracę rozwiązała się z dniem 31 października 2012r. na mocy porozumienia stron.

W dniu 28 grudnia 2012r. powód zawarł umowę o pracę na czas określony od dnia 2 stycznia 2013r. do dnia 1 stycznia 2014r. W punkcie 6 umowy wskazano, że za wykonywanie pracy pracownik otrzymywał będzie wynagrodzenie w wysokości: wynagrodzenie zasadnicze 1600zł, ryczałt za godziny nadliczbowe - 200zł, ryczałt za godziny nocne - 150zł, ryczałt za czas dyżuru - 125zł, wg regulaminu wynagradzania. Ustalono, że wynagrodzenie po dokonaniu

potrąceń zaliczek na podatek dochodowy i składek na ubezpieczenie będzie płatne w PLN włącznie z dietami z tytułu podróży służbowej poza terenem kraju w wysokości określonej zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Ministra Pracy Polityki Socjalnej z dnia 8 maja 2005r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania oraz wysokości należności przysługujących pracownikowi z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, gdzie wykonywana jest podróż służbowa (pkt 6b). Wskazano, że wynagrodzenie jest płatne miesięcznie nie później niż do dnia 10-go każdego miesiąca kalendarzowego, następującego po miesiącu, za który wynagrodzenie przysługuje, zaś diety płatne miesięcznie nie później niż do dnia 15-go każdego miesiąca kalendarzowego, następującego po miesiącu, za który diety przysługują. Wypłata wszelkich innych świadczeń ponad wymienione wynagrodzenie jest dobrowolna i zależy wyłącznie od uznania pracodawcy. (pkt 6c)

W dniu 31 grudnia 2013r. strony zawarły porozumienie zmieniające warunki umowy o pracę, w którym wskazano, że „w związku ze zmianą regulaminu wynagradzania” wynagrodzenie zasadnicze wraz z ryczałtem za pracę w porze nocnej oraz zaliczką na poczet dyżurów nie może być niższe od wynagrodzenia minimalnego ustalonego na podstawie odrębnych przepisów powszechnie obowiązujących, zwanego dalej wynagrodzeniem minimalnym. Wskazano, że pozostałe warunki umowy o pracę zawartej w dniu 28 grudnia 2012r. nie ulegają zmianie.

W dniu 2 stycznia 2014r. strony zawarły umowę na czas określony od dnia 2 stycznia 2014r. do dnia 1 stycznia 2015r., ustalając analogiczne warunki wynagrodzenia jak w poprzedniej umowie, z tą zmianą, iż w punkcie 6 b. umowy wskazano, że wynagrodzenie po dokonaniu potrąceń zaliczek na podatek dochodowy i składek na ubezpieczenie będzie płatne w PLN na konto pracownika włącznie z dietami z tytułu podróży służbowej poza terenem kraju w wysokości określonej w regulaminie wynagradzania.

Powód w dniu 8 stycznia 2014r. na piśmie oświadczył, iżienne okresy odpoczynku i skrócone tygodniowe okresy odpoczynku poza bazą w przypadku podróży krajowej chce wykorzystywać w pojeździe, w przypadku podróży poza granicami kraju chce również wykorzystywać w pojeździe (o ile w obu przypadkach posiada on odpowiednie miejsca do spania dla każdego kierowcy i pojazd znajduje się na postoju). Ponadto powód oświadczył, iż nie wnosi o wypłacanie ryczałtu noclegowego w wysokości i na zasadach przyjętych u pozwanego, a noclegi podczas podróży będzie organizował we własnym zakresie z wykorzystaniem przyznanych mu środków.

Umowa o pracę rozwiązała się z dniem 31 maja 2014r. na mocy wypowiedzenia dokonane przez powoda.

W dniu 4 sierpnia 2014r. strony zawarły umowę na czas określony od dnia 4 sierpnia 2014r. do dnia 3 sierpnia 2017r., ustalając analogiczne warunki wynagrodzenia, jak w poprzedniej umowie, także w części dotyczącej odesłania w zakresie diet do regulaminu wynagradzania.

Powód w dniu 4 sierpnia 2014r. na piśmie oświadczył, iżienne okresy odpoczynku i skrócone tygodniowe okresy odpoczynku poza bazą w przypadku podróży krajowej chce wykorzystywać w pojeździe, w przypadku podróży poza granicami kraju chce również wykorzystywać w pojeździe (o ile w obu przypadkach posiada on odpowiednie miejsca do spania dla każdego kierowcy i pojazd znajduje się na postoju). Ponadto powód oświadczył, iż nie wnosi o wypłacanie ryczałtu noclegowego w wysokości i na zasadach przyjętych u pozwanego, a noclegi podczas podróży będzie organizował we własnym zakresie z wykorzystaniem przyznanych mu środków.

Powód złożył oświadczenie, że zapoznał się z warunkami wypłacania należności z tytułu podróży służbowych obowiązującymi u pozwanej od dnia 1 września 2014r. opisanymi w § 8 regulaminu wynagradzania, przyjmuje je do wiadomości i wyrażania na nie zgodę.

W dniu 1 grudnia 2014r. strony zawarły porozumienie zmieniające warunki umowy o pracę wskazując, iż zmianie ulegają dotychczasowe warunki w zakresie należności z tytułu podróży służbowych poza granicami kraju w ten sposób, że ustalają dietę w wysokości 30zł za każdy dzień podróży, uśredniony ryczałt za każdy nocleg w wysokości ustalonej, jako różnica pomiędzy kwotą 45 euro pomniejszoną o wypłacaną dietę, tj. 30zł (ryczałt nie przysługuje za czas

przejazdu, tj. dzień rozpoczęcia i zakończenia podróży służbowej). Strony ustaliły, że nowe warunki obowiązują od dnia 1 grudnia 2014r.

W dniu 31 grudnia 2014r. strony zawarły porozumienie zmieniające warunki umowy o pracę wskazując, iż zmianie ulegają dotychczasowe warunki w zakresie wynagrodzenia: wynagrodzenie zasadnicze – 1000zł, ryczałt za pracę w godzinach nadliczbowych – 325zł, ryczałt za godziny nocne – 255zł, bezzwrotna zaliczka na poczet dyżuru – 495zł. Strony ustaliły, że nowe warunki obowiązują od dnia 1 stycznia 2015r.

Umowa o pracę rozwiązała się z dniem 14 marca 2015r. na skutek wypowiedzenia dokonanego przez pracownika.

W okresie spornym strony ustaliły, że strona powodowa będzie otrzymywać wynagrodzenie zasadnicze oraz diety w wysokości 45 euro za każdy przepracowany dzień w podróży służbowej. Powód podczas podróży służbowych spał w kabinie pojazdu, gdyby spał w hotelu, jego koszty musiałby pokrywać z własnych pieniędzy. Pracodawca nie miał własnych baz noclegowych, powód zazwyczaj zatrzymywał się na noc na parkingach niestrzeżonych. Pracodawca wymagał od powoda, aby ten dozorował pojazd oraz towaru, który w nim woził. Warunki w pojeździe nie były komfortowe, było ciasno. Pracodawca nie zapewniał pracownikowi pościeli, ani koców. Powód musiał zaopatrzyć się w te rzeczy na własną rękę. Powód ponosił koszty wyżywienia, prania, prysznic, toalety. W okresie spornym powód wyjeżdżał w trasy obejmujące 4-5 tygodni. Samochody nie były wyposażone w bieżącą wodę, ani sanitariaty. Powód nie mógł dowolnie wybrać miejsca parkingowego, jeździł po 9 godzin i musiał parkować w miejscu, gdzie kończył się czas jego jazdy. Często powód musiał spać na parkingach lub u klienta, gdzie nie miał dostępu do sanitariatów. Powód otrzymywał wynagrodzenie i diety w prawidłowej wysokości.

Od dnia 21 marca 2008r. w pozwanej spółce obowiązywał regulamin wynagradzania, w myśl którego wynagrodzenie kierowców mogło składać się z wynagrodzenia zasadniczego, ryczałtu za pracę w porze nocnej, ryczałtu za pracę w nadgodzinach, premii uznaniowej, nagrody.

Zgodnie z postanowieniami regulaminu w rozdziale IV „Wypłacanie innych świadczeń” w § 7 pkt 1 wskazano, że „pracownikom z tytułu podróży służbowej przysługują diety w wysokości i na zasadach określonych w przepisach ogólnie obowiązujących z wyjątkiem kierowców. Kierowcom przysługują diety w zryczałtowanej wysokości. (pkt 2). Wysokość oraz zasady naliczania ryczałtu określonego w pkt. 2 dla kierowców każdorazowo określał Prezes lub osoba upoważniona w formie zarządzenia. Ryczałt za dobę podróży na obszarze kraju oraz poza granicami nie mógł być niższy niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika zatrudnionego w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej (pkt 3)”.

Kierowca przed wyjazdem w trasę otrzymywał zaliczkę przysługującej mu diety w zryczałtowanej wysokości na pokrycie niezbędnych kosztów wyżywienia i innych drobnych wydatków (pkt 4).

W §10 regulaminu wskazano, że w sprawach nie uregulowanych mają zastosowanie przepisy powszechnie obowiązujące.

Zgodnie z Załącznikiem nr 1 do Regulaminu wynagradzania z dnia 21 marca 2008r. ustalono zryczałtowaną dietę w wysokości 40 euro za każdy dzień pobytu w podróży służbowej poza granicami kraju.

Treść regulaminu wynagradzania uległa zmianie od dnia 8 listopada 2012r. Zgodnie z postanowieniami regulaminu w rozdziale IV „Wypłacanie innych świadczeń” w §7 pkt 1 pracownikom z tytułu podróży służbowej przysługiwały diety w wysokości i na zasadach określonych w przepisach ogólnie obowiązujących z wyjątkiem kierowców. Kierowcom przysługiwały diety w zryczałtowanej wysokości. (pkt 2). Wysokość oraz zasady naliczania ryczałtu określonego w pkt. 2 dla kierowców każdorazowo określał Prezes lub osoba upoważniona w formie zarządzenia. Ryczałt za dobę podróży na obszarze kraju oraz poza granicami nie mógł być niższy niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika zatrudnionego w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej (pkt 3).

Kierowcom przysługiwał zwrot kosztów noclegów w zryczałtowanej wysokości (pkt 4). Wysokość oraz zasady naliczania ryczałtu określonego w pkt. 4 dla kierowców każdorazowo określa Prezes lub osoba upoważniona w formie zarządzenia. Ryczałt za nocleg w podróży na obszarze kraju oraz poza granicami nie mógł by niższy niż ryczałt należny za nocleg na podstawie przepisów o kosztach podróży służbowej pracownika na obszarze kraju zatrudnionego w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej (pkt 5).

Kierowca przed wyjazdem w trasę otrzymywał zaliczkę w zryczałtowanej wysokości na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z wykonywaną pracą (pkt 8).

Zarządzeniem nr 7 do Regulaminu wynagradzania z dnia 24 października 2012r. od dnia 8 listopada 2012r. ustalono w §2 zryczałtowaną dietę w wysokości 30 euro za każdy dzień pobytu w podróży służbowej poza granicami kraju oraz zryczałtowany koszt noclegu w wysokości 10 euro poza granicami kraju.

Treść regulaminu wynagradzania z dnia 21 marca 2008r. uległa kolejnej zmianie od dnia 1 stycznia 2013r. Ustalono, że wynagrodzenie kierowców mogło składać się z wynagrodzenia zasadniczego, ryczałtu za pracę w porze nocnej, ryczałtu z pracę w nadgodzinach, ryczałtu za noclegi, zaliczki na poczet dyżuru, premii uznaniowej, nagrody.

Zgodnie z postanowieniami regulaminu w rozdziale IV „Wypłacanie innych świadczeń” w §7 pkt 1 pracownikom z tytułu podróży służbowej przysługiwały diety w wysokości i na zasadach określonych w przepisach ogólnie obowiązujących z wyjątkiem kierowców. Kierowcom przysługiwały diety w zryczałtowanej wysokości. (pkt 2). Wysokość oraz zasady naliczania ryczałtu określonego w pkt. 2 dla kierowców każdorazowo określał Prezes lub osoba upoważniona w formie zarządzenia. Ryczałt za dobę podróży na obszarze kraju oraz poza granicami nie mógł by niższy niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika zatrudnionego w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej (pkt 3). Kierowcom przysługiwał zwrot kosztów noclegów w zryczałtowanej wysokości (pkt 4). Wysokość oraz zasady naliczania ryczałtu określonego w pkt. 4 dla kierowców każdorazowo określa Prezes lub osoba upoważniona w formie zarządzenia. Ryczałt za nocleg w podróży na obszarze kraju oraz poza granicami nie mógł by niższy niż ryczałt należny za nocleg na podstawie przepisów o kosztach podróży służbowej pracownika na obszarze kraju zatrudnionego w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej (pkt 5).

Pracownikowi w podróży służbowej na obszarze kraju, któremu nie zapewniono bezpłatnego noclegu i który nie przedłożył rachunku za nocleg w hotelu lub innym obiekcie świadczącym usługi hotelarskie przysługuje ryczałt za każdy nocleg w wysokości 150% należności przysługujących z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (pkt 8).

Pracownikowi w podróży służbowej poza granicami kraju, za nocleg przysługuje zwrot kosztów w wysokości stwierdzonej rachunkiem hotelowym, w granicach ustalonego na ten cel limitu na nocleg w hotelu poza granicami kraju określonego w załączniku do Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej. W razie nieprzedłożenia rachunku za nocleg, pracownikowi przysługuje ryczałt w wysokości 15 euro za każdy nocleg (pkt 9).

Ustalono wysokość diety za dobę podróży służbowej poza granicami kraju w wysokości 30 euro (pkt 10).

Kierowca przed wyjazdem w trasę otrzymywał zaliczkę w zryczałtowanej wysokości na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z wykonywaną pracą (pkt 12).

Przy przyjęciu, że pozwany nie wypłacał powodowi w spornym okresie żadnych świadczeń z tytułu ryczałtu za noclegi, wówczas należność powoda wynosi 105682,50zł.

Dokonując oceny prawnej na podstawie powyższych ustaleń faktycznych Sąd Rejonowy zwrócił w pierwszej kolejności uwagę na zmianę stanu prawnego zaistniałą po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016r. wydanego w sprawie K 11/15.

Sąd Rejonowy stwierdził, że najważniejszym skutkiem wyroku TK z dnia 24 listopada 2016r. jest to, że przepis art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców w zw. z art. 77⁵ §2, 3 i 5 k.p. w zw. z przepisami rozporządzeń o podróżach służbowych pracowników sfery budżetowej nie może być podstawą do zasądzenia kierowcy zawodowemu zwrotu kosztów noclegu w zagranicznych podróżach służbowych. Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że w zakresie opisanym w w/w wyroku Trybunału przepis ten został uznany za niezgodny z Konstytucją i jako taki nie może być stosowany przez sądy, gdyż po stwierdzeniu jego niekonstytucyjności przez Trybunał utracił moc obowiązującą.

Sąd meriti wyjaśnił, że na skutek przedmiotowego wyroku Trybunału przepisów powołanych w sentencji tego wyroku nie można stosować do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, przez co w rezultacie nie zasługuje na ochronę prawną roszczenie pracownika-kierowcy w transporcie międzynarodowym skierowane do pracodawcy o zapłatę ryczałtów za nocleg, oparte wyłącznie na przepisach powołanych w sentencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Sąd Rejonowy wskazał też, że źródłami prawa pracy są bez wątpienia regulaminy wynagradzania wobec treści art. 9 §1 k.p., zgodnie z którym źródłem prawa pracy są nie tylko przepisy Kodeksu pracy oraz przepisy innych ustaw i aktów wykonawczych, określające prawa i obowiązki pracowników i pracodawców, ale także postanowienia układów zbiorowych pracy i innych opartych na ustawie porozumień zbiorowych, regulaminów i statutów określających prawa i obowiązki stron stosunku pracy.

Ponadto Sąd Rejonowy wskazał, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego zapadłym jeszcze przed wydaniem przez TK wyroku z dnia 24 listopada 2016 r. ugruntowane zostało stanowisko, że zapewnienie pracownikowi-kierowcy samochodu ciężarowego odpowiedniego miejsca do spania w kabinie tego pojazdu podczas wykonywania przewozów w transporcie międzynarodowym nie stanowi zapewnienia przez pracodawcę bezpłatnego noclegu w rozumieniu §9 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, co powoduje, że pracownikowi przysługuje zwrot kosztów noclegu na warunkach i w wysokości określonych w §9 ust.1-3 tego rozporządzenia albo na korzystniejszych warunkach i wysokości, określonych w umowie o pracę, układzie zbiorowym pracy lub innych przepisach prawa pracy.

Sąd Rejonowy przywołał także pogląd wyrażony w wyrokach SN, zgodnie z którym określona w umowie o pracę (czy regulaminie) kwota może w pełni kompensować koszty podróży zagranicznej jeżeli nie jest ona mniej korzystna niż przepisy powszechne w zakresie minimalnych kosztów wyżywienia (według art. 77⁵ § 4 k.p., czyli dieta krajowa) i ryczałtu za nocleg (według §9 rozporządzenia).

Sąd meriti wskazał, że w wiążącej strony umowie o pracę pracodawca jedynie w kwestii wysokości diet wprost odesłał do regulacji wydanego na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p. rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju – obowiązującego do 29 lutego 2013r., zastąpionego z dniem 1 marca 2013r. rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013r., poz. 167). Takiego odesłania natomiast nie zastosował w przypadku przyznanych kosztów noclegu. W umowie o pracę zaś znalazła się klauzula, że wypłata wszelkich innych świadczeń ponad przewidziane w umowie jest dobrowolna i zależy wyłącznie od uznania pracodawcy. Wysokość i zasady wypłaty przysługujących kierowcom świadczeń z tytułu podróży służbowych pracodawca unormował w obowiązującym u niego od 21 marca 2008r., dwukrotnie zmienianym w okresie zatrudnienia powoda, regulaminie wynagradzania.

Sąd Rejonowy wskazał, że znaczenie dla oceny przedmiotowej sprawy ma fakt, iż powód trzykrotnie nawiązywał i rozwiązywał stosunek pracy z pozwaną. Pierwszą umowę o pracę powód zawarł na okres próbny od dnia 8 lipca 2008 r. do dnia 7 października 2008r. Następnie stosunek pracy był kontynuowany na podstawie umowy na czas określony od dnia 8 października 2008 r. do dnia 7 października 2009 r. oraz w oparciu o umowę na czas nieokreślony od dnia 8

października 2009 r. Umowa została rozwiązana na mocy porozumienia stron z dniem 31 października 2012 r., a zatem jeszcze przed pierwszą zmianą regulaminu. W okresie tym strony ustaliły, że powód będzie otrzymywał zryczałtowaną dietę w wysokości 45 euro za dzień podróży służbowej. Umowa o pracę odsyłała w tym względzie do przepisów rozporządzenia i możliwości wydania na ich podstawie regulacji wewnętrznych w postaci regulaminu. Obowiązujący w powyższym okresie regulamin przewidywał dietę we wskazanej wysokości. Powód złożył oświadczenie, że zapoznał się z treścią regulaminu pracy i regulaminu wynagradzania. Zdaniem Sądu Rejonowego w konsekwencji należy uznać, że w pierwszym okresie zatrudnienia powód otrzymał te świadczenia, na jakie umówił się z pracodawcą, zaś w aktualnym stanie prawnym nie ma podstawy prawnej do przyznania powodowi ryczałtów za nocleg.

W dalszej części rozważań Sąd I instancji wskazał, że następny stosunek pracy powód nawiązał na podstawie umowy o pracę zawartej na czas określony od dnia 2 stycznia 2013r. do dnia 1 stycznia 2014r. Sąd Rejonowy stwierdził, że powód podpisując umowę i wyrażając zgodę na warunki wynagradzania w przedstawionym mu regulaminie wynagradzania, przyjął regulację, jaka obowiązywała u pozwanej.

Podniósł, że w kolejnej umowie o pracę zawartej na czas określony od dnia 2 stycznia 2014r. do dnia 1 stycznia 2015r. strony wprost odesłały do postanowień regulaminu wynagradzania w zakresie wysokości obowiązującej diety. Umowa została rozwiązana z dniem 31 maja 2014r. na skutek wypowiedzenia dokonanego przez powoda.

Ostatni okres zatrudnienia powoda u pozwanej rozpoczął się z dniem 4 sierpnia 2014r., na podstawie umowy o pracę zawartej na czas określony od dnia 4 sierpnia 2014r. do dnia 3 sierpnia 2017r., ustalając analogiczne warunki wynagrodzenia, jak w poprzedniej umowie, także w części dotyczącej odesłania w zakresie diet do regulaminu wynagradzania, a ponadto powód w dniu 4 sierpnia 2014r. na piśmie oświadczył, iż dzienne okresy odpoczynku i skrócone tygodniowe okresy odpoczynku poza bazą w przypadku podróży krajowej chce wykorzystywać w pojeździe, w przypadku podróży poza granicami kraju chce również wykorzystywać w pojeździe (o ile w obu przypadkach posiada on odpowiednie miejsca do spania dla każdego kierowcy i pojazd znajduje się na postoju). Ponadto powód oświadczył, iż nie wnosi o wypłacanie ryczałtu noclegowego w wysokości i na zasadach przyjętych u pozwanego, a noclegi podczas podróży będzie organizował we własnym zakresie z wykorzystaniem przyznanych mu środków. Powód złożył oświadczenie, że zapoznał się z warunkami wypłacania należności z tytułu podróży służbowych obowiązującymi u pozwanej, od dnia 1 września 2014r. opisanymi w §8 regulaminu wynagradzania, przyjmuje je do wiadomości i wyraża na nie zgodę.

Sąd meriti wskazał także, że w dniu 1 grudnia 2014r. strony zawarły porozumienie zmieniające warunki umowy o pracę wskazując, że zmianie ulegają dotychczasowe warunki w zakresie należności z tytułu podróży służbowych poza granicami kraju w ten sposób, że ustalają dietę w wysokości 30zł za każdy dzień podróży, uśredniony ryczałt za każdy nocleg w wysokości ustalonej, jako różnica pomiędzy kwotą 45 euro pomniejszoną o wypłacaną dietę, tj. 30zł (ryczałt nie przysługuje za czas przejazdu, tj. dzień rozpoczęcia i zakończenia podróży służbowej). Strony ustaliły, że nowe warunki obowiązują od dnia 1 grudnia 2014r.

Sąd I instancji stwierdził, że z powyższych okoliczności badanej sprawy wynika zatem, że przez cały okres współpracy stron, powód przyjmował, zawierając kolejne umowy o pracę, warunki proponowane przez pozwaną.

Następnie Sąd Rejonowy podkreślił, że skoro pozwany pracodawca nie jest podmiotem publicznym, przeto miał on prawo do ukształtowania należności z tytułu podróży zagranicznych w sposób odmienny niż zostało to dokonane w przepisach rozporządzenia wykonawczego. Sąd I instancji zaakcentował, że regulacje wewnętrzne musiały być nie mniej korzystne niż te, jakie zostały w tej materii zawarte w Kodeksie pracy, dodając jednocześnie, że ograniczenia wynikające z regulacji ustawowej dotyczą jedynie kwoty diety, nie wskazują zaś wysokości ryczałtu.

Zdaniem Sądu I instancji w praktyce oznaczało to, że diety z tytułu podróży służbowej za granicą mogły być uregulowane na niższym poziomie niż zostało to dokonane w rozporządzeniu z 2002 r., a później z 2013 r., jednakże nie mogły być one niższe niż diety ustalone w rozporządzeniu z tytułu podróży służbowej na terenie kraju.

Sąd meriti wskazał także, że powodowi za podróż zagraniczną wypłacana była kwota 45 euro, która to kwota obejmowała całość należności z tytułu podróży służbowej, w tym dietę w wysokości nie niższej niż dieta krajowa oraz ryczałt za nocleg w przyznanej przez pracodawcę wysokości 15 euro za nocleg.

W ocenie Sądu I instancji nie ma wątpliwości co do tego, że ustalona w regulaminie wynagradzania zryczałtowana kwota pokrywająca całość kosztów zagranicznej podróży służbowej ustalona na łączną kwotę 45 euro obejmowała wszystkie należności z tytułu wydatków (kosztów) związanych z podróżą służbową kierowcy.

Zdaniem Sądu Rejonowego nie można wywodzić dla powoda korzystnych skutków prawnych tam, gdzie przyjmował proponowane warunki umowy o pracę. Sąd I instancji podkreślił przy tym, że w przedmiotowej sprawie nie było sytuacji, aby pozwana jednostronnie, w trakcie obowiązującej umowy o pracę, dokonywała jakichkolwiek zmian w zakresie wynagradzania powoda za podróże służbowe, akcentując jednocześnie, że to powód zawierając kolejne umowy, dobrowolnie przyjmował warunki.

Sąd Rejonowy stwierdził, że nie było też sytuacji o jakiej mówi powód, że ktoś przymusił go do podpisywania aneksów pod groźbą utraty pracy, dodając, że nie można zaakceptować takiej argumentacji tym bardziej, że to powód dwukrotnie doprowadził do rozwiązania umowy o pracę składając wypowiedzenie. Zdaniem Sądu I instancji skoro powód w okresie współpracy z pozwaną zawarł sześć umów o pracę oraz trzy razy rozwiązywał stosunek pracy, przeto trudno mówić o braku zgodnej woli stron, czy wykorzystania przymusowej sytuacji powoda. Sąd Rejonowy stwierdził, że powód godził się na proponowane warunki i na ich podstawie świadczył pracę.

Sąd I instancji podniósł nadto, że powód sam stwierdził w trakcie zeznań, że otrzymywał to co mu się należało, tj. wynagrodzenie i diety, źródeł swoich roszczeń upatrywał tylko i wyłącznie w prawotwórczej uchwale SN z dnia 12 czerwca 2014r. i obowiązującej do dnia ogłoszenia wyroku TK wykładni przepisów art. 21 ustawy o czasie pracy kierowców i odesłania do regulacji art.77⁵ k.p.

Sąd Rejonowy wyjaśnił, że wobec zmiany w tym zakresie stanu prawnego, aktualnie nie ma podstaw do uwzględnienia roszczeń powoda.

W dalszej części uzasadnienia Sąd Rejonowy wyjaśnił, że z tych samych względów nie zasługują na uwzględnienie roszczenia ewentualne powoda, prowadzące do wyrównania diet i ryczałtów za nocleg. Swoją ocenę prawną w tym zakresie Sąd I instancji uzasadnił po pierwsze tym, że pełnomocnik powoda oparł roszczenia ewentualne na założeniach, które kwestionował przez cały tok postępowania, a mianowicie na twierdzeniu, że powód otrzymywał ryczałty za nocleg lub, że otrzymywał dietę w wysokości jednostronnie obniżonej, po drugie zaś tym, że powód przyjmował warunki zawierając kolejne umowy o pracę, a w grudniu 2014r. zawarł porozumienie zmieniające. Sąd Rejonowy konkludował, że trudno zatem mówić o nienależnym obniżeniu świadczeń i konieczności ich wyrównania.

W efekcie powyższej oceny prawnej ustalonych w sprawie okoliczności faktycznych, Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu Sąd Rejonowy oparł na treści art. 102 k.p.c., wyjaśniając, że w rozpoznawanej sprawie koszty zastępstwa procesowego strony pozwanej, obliczone od każdej w połączonych spraw, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu z art. 98 k.p.c., opiewały na kwotę 1800zł na podstawie §11 ust. 1 pkt. 2 w zw. z §6 pkt 5 (75% z kwoty 2400zł) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu z dnia 28 września 2002r. (Dz.U. Nr 163, poz. 1348). Sąd Rejonowy uznał jednak, że po stronie powoda wystąpiły tego rodzaju okoliczności, które przemawiały za obciążeniem go kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej jedynie w połowie, tj. w zakresie kwoty łącznie 1800zł, albowiem za zastosowaniem wobec powoda dobrodziejstwa przewidzianego w art. 102 k.p.c. przemawiał przede wszystkim charakter sprawy i uzasadnione na dzień wytaczania powództwa przekonanie powoda o jego słuszności. Sąd Rejonowy wydając tej treści rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów procesu wziął pod uwagę, że roszczenia powoda okazały się co do zasady nieuzasadnione w

rezultacie zmiany stanu prawnego będącego konsekwencją wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016r., K 11/15.

Apelację od powyższego orzeczenia wniósł powód, będąc reprezentowanym przez radcę prawnego, zaskarżając przedmiotowy wyrok w części, tj. w zakresie punktu 1 i 2 sentencji wyroku, a mianowicie:

I) w części oddalającej powództwo:

- dotyczącej okresu od 11 maja 2012r. do 16 października 2012r. oraz od 2 stycznia 2013r. do 3 października 2013r. co do kwoty 49912,46zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie wyliczonymi według następującego zestawienia:

1) od kwoty 4372,40zł od dnia 5.07.2012r. do dnia zapłaty;

2) od kwoty 2776,53zł od dnia 4.08.201 r. do dnia zapłaty;

3) od kwoty 7441,49zł od dnia 31.10.2012r. do dnia zapłaty;

4) od kwoty 5300,51zł od dnia 2.03.2013r. do dnia zapłaty;

5) od kwoty 7219,83zł od dnia 3.05.2013r. do dnia zapłaty;

6) od kwoty 6887,09zł od dnia 18.06.2013r. do dnia zapłaty;

7) od kwoty 8569,13zł od dnia 13.08.2013r. do dnia zapłaty;

8) od kwoty 7345,49zł od dnia 18.10.2013r. do dnia zapłaty;

- dotyczącej okresu od 8 października 2013r. do 9 maja 2014r. oraz od 18 sierpnia 2014r. do 12 lutego 2015r. co do kwoty 12191,04zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie wyliczonymi według następującego zestawienia:

1) od kwoty 5964,12zł od dnia 29.11.2013r. do dnia zapłaty;

2) od kwoty 6226,92zł od dnia 8.01.2014r. do dnia zapłaty;

II) a także w części, w jakiej Sąd Rejonowy rozstrzygnął o kosztach procesu.

Zaskarżonemu wyrokowi apelant zarzucił:

1) naruszenie przepisów postępowania w stopniu mającym istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie naruszenie art.233 §1 k.p.c., poprzez przekroczenie granicy swobodnej oceny dowodów wyznaczonej logicznym rozumowaniem i zasadami doświadczenia życiowego oraz nierozważenie wszystkich okoliczności niniejszej sprawy, a w efekcie prowadzących do niezgodności ustaleń faktycznych z materiałem dowodowym zebrany w niniejszej sprawie i przyjęcie, że:

- pozwany w ramach ustalonej stawki diety za dobę (45 euro) wypłacał w całym okresie spornym zarówno dietę jak i ryczałt za nocleg w sytuacji, gdy z treści łączących strony umów o pracę oraz regulaminu wynagradzania wynika wyraźnie, że kwota wypłacana tytułem diety mogła być przeznaczona wyłącznie na pokrycie diety;

- świadczenie określone, jako „dieta” będące przedmiotem umowy o pracę obejmowało swoim zakresem także należne powodowi świadczenie tytułem ryczałtu za noclegi, w sytuacji gdy wniosku takiego nie można wyprowadzić z treści umów o pracę i regulaminu wynagradzania;

- pozwany pracodawca przyjął zarządzenie z 24 października 2012r. rzeczywiście w tej dacie oraz że zarządzenie to zaczęło obowiązywać od 8 listopada 2012r., w sytuacji gdy w dokumentach „rozliczenie kosztów zagranicznej podróży służbowej” pozycja „ryczałt za nocleg to 10 euro” pojawiła się dopiero we wrześniu 2013r.;

2) naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie:

a) art.77⁵ §5 k.p. w zw. z §2 pkt 2 lit. b oraz §9 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju i w związku z §2 pkt 2 lit. c oraz §16 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej, poprzez ich niezastosowanie w sytuacji, gdy po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016r., K 11/15, nie stosuje się art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o czasie pracy kierowców (jednolity tekst: Dz.U. z 2012r., poz. 1155 ze zm.), ale powinno stosować się art.77⁵ §5 k.p., w przypadku, gdy pracodawca nie uregulował zasad zwrotu należności z tytułu podróży służbowej w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania lub umowie o pracę, a taki przypadek (przynajmniej do 8 listopada 2012r.) niewątpliwie miał miejsce w niniejszej sprawie, gdyż ani umowa o pracę, ani regulamin wynagradzania nie odnosi się do kwestii ryczałtów za noclegi;

b) art.241¹³§2 w zw. z art.77²§5 k.p. poprzez ich niezastosowanie w niniejszej sprawie i przyjęcie, że postanowienia zarządzenia z dnia 24 października 2012r., przy założeniu, że zaczęło funkcjonować i obowiązywać dopiero od 1 września 2013r., stało się częścią stosunku pracy powoda bez konieczności wypowiedzenia dotychczasowych warunków pracy i płacy;

c) art.18 ust.1 k.p. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że w okresie od 2 stycznia 2013r. do 1 stycznia 2014r. powodowi przysługiwała dieta ustalona w regulaminie wynagradzania i zarządzeniu Prezesa (30 euro), a nie w wysokości wynikającej z umowy o pracę z dnia 28 grudnia 2012r. (w wysokości określonej zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 8 maja 2005r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania oraz wysokości należności przysługujących pracownikowi z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju) i w konsekwencji oddalenie roszczenia ewentualnego;

d) art.65 §2 k.c. w zw. z art.300 k.p. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i dokonanie błędnej wykładni oświadczeń woli zawartych w łączących strony umowach o pracę, a w konsekwencji przyjęcie, że zgodnym zamiarem stron stosunku pracy było objęcie sformułowaniem „dieta” również świadczeń z tytułu ryczałtu za nocleg.

W konkluzji do tak sformułowanych zarzutów apelant wniósł o:

I. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda:

1. kwoty 49912,46 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie wyliczonymi według następującego zestawienia:

a) od kwoty 4372,40zł od dnia 5.07.2012r. do dnia zapłaty;

b) od kwoty 2776,53zł od dnia 4.08.2012r. do dnia zapłaty;

c) od kwoty 7441,49zł od dnia 31.10.2012r. do dnia zapłaty;

d) od kwoty 5300,51zł od dnia 2.03.2013r. do dnia zapłaty;

e) od kwoty 7219,83zł od dnia 3.05.2013r. do dnia zapłaty;

f) od kwoty 6887,09 zł od dnia 18.06.2013r. do dnia zapłaty;

g) od kwoty 8569,13 zł od dnia 13.08.2013r. do dnia zapłaty;

h) od kwoty 7345,49 zł od dnia 18.10.2013 r. do dnia zapłaty;

2. kwoty 12191,04zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie wyliczonymi według następującego zestawienia:

a) od kwoty 5964,12 zł od dnia 29.11.2013r. do dnia zapłaty;

b) od kwoty 6226,92 zł od dnia 8.01.2014r. do dnia zapłaty; a ponadto o

3. kosztów procesu za pierwszą instancję według norm przepisanych, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przez radcę prawnego.

II. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu za drugą instancję według norm przepisanych, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przez radcę prawnego w drugiej instancji.

Pozwany pracodawca, będąc reprezentowanym przez zawodowego pełnomocnika w osobie adwokata, wniósł o oddalenie apelacji, jako oczywiście bezzasadnej oraz o zasądzenie od powoda na rzecz strony pozwanej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

W toku postępowania odwoławczego Sąd Okręgowy w Łodzi postanowieniem z dnia 29 września 2017r. dopuścił dowód z pisemnej uzupełniającej opinii biegłego sądowego księgowego, któremu zlecił wyliczenie wysokości ryczałtów za noclegi powoda w spornym okresie, należnych na podstawie powszechnie obowiązujących przepisów po pomniejszeniu tych należności o kwoty stanowiące różnicę pomiędzy kwotą wypłaconych w tym okresie na rzecz powoda należności z tytułu podróży służbowych a kwotą diet należnych, w wysokości minimalnej wynikającej z powszechnie obowiązujących przepisów dotyczących tych należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju - w rozbiciu na poszczególne miesiące spornego okresu.

Sąd Okręgowy w Łodzi po przeprowadzeniu uzupełniającego postępowania dowodowego poprzez dopuszczenie dowodu z uzupełniającej opinii biegłego z zakresu księgowości dodatkowo ustalił, co następuje:

Łączna kwota świadczeń wypłaconych powodowi przez pozwaną spółkę tytułem zwrotu kosztów podróży służbowych w spornym okresie wynosi 125.941,93 złote (tabela 4 opinii biegłego), łączna kwota należnych z tego tytułu diet wyliczonych na podstawie rozporządzenia w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na terenie kraju (23zł do 28 lutego 2013 r. i 30zł od 1 marca 2013 r.) wynosi 23.698,15 zł (tabela 6 opinii biegłego), różnica pomiędzy tymi wielkościami zamyka się kwotą 102.243,78 złotych.

(opinia uzupełniająca biegłego z zakresu rachunkowości - k. 809-813)

Sąd Okręgowy uznał powyższą opinię uzupełniająca za pełnowartościowe źródło dowodowe. Opinia jej zupełna, niesprzeczna i brak podstaw by kwestionować jej prawidłowość. Nie uczyniła tego zresztą żadna ze stron. Podkreślenia wymaga bowiem fakt, iż pismo pełnomocnika powoda nie zawierało zarzutów do wydanej opinii. Dodać jedynie w tym miejscu należy, że w niniejszej sprawie dowód z uzupełniającej opinii biegłego miał istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, albowiem miał odpowiedzieć na pytanie jaka część kwoty wypłacana powodowi w spornym okresie z tytułu podróży służbowych spełniała wymogi diety minimalnej ustalonej zgodnie z art. 77⁵ §3 i 4 k.p., a jaką pozostała część z tej kwoty należy zaliczyć na poczet ryczałtu za nocleg. Kwestia ta, jako, że ma charakter prawny, zostanie omówiona w dalszej części uzasadnienia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

W sprawie kluczowe było rozważenie skutków wydanego przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 24 listopada 2016 r., K 11/15.

Dla jasności dalszego wywodu należy przypomnieć, że TK w powołanym wyroku z 24 listopada 2016 r., K 11/15, stwierdził, że: art.21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 1155 ze zm.) w związku z art.77 § 2,3 i 5 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy w związku z §16 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r. poz. 167) w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art.2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także, że art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o czasie pracy kierowców (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 1155 ze zm.) w związku z w związku z art. 77 § 2,3 i 5 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 . - Kodeks pracy w związku z 9 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991, ze zm.) w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z art.190 ust. 1 i 2 Konstytucji RP orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne, a ponadto podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu we właściwym organie urzędowym. Orzeczenie Trybunału wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, chyba że Trybunał określi inny termin utraty mocy wiążącej aktu normatywnego. W razie stwierdzenia niekonstytucyjności aktu normatywnego moc wiążąca orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego oznacza, że od chwili ogłoszenia orzeczenia akt ten nie może być stosowany.

Na gruncie niniejszego orzeczenia stwierdzić należy, że od 29 grudnia 2016 r., a więc od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw nie może być stosowany art.21a ustawy o czasie pracy kierowców. Zauważyć należy, że Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wydanego orzeczenia, dotyczącego stwierdzenia niezgodności z Konstytucją przepisów odnoszących się do kierowców w transporcie międzynarodowym, w kontekście uregulowania zawartego w art.21a ustawy wywiódł, że ustawodawca decydując się na uregulowanie podróży służbowej, odrębnie od przepisów ogólnych kodeksu pracy, powinien kierować się uzasadnioną potrzebą przyjęcia odmiennych rozwiązań prawnych wobec danej grupy pracowników, ponieważ bez takiego działania naraża się na zarzut niekonstytucyjnego zróżnicowania sytuacji prawnej podmiotów prawa.

W przepisie art.2 pkt 7 ustawy o czasie pracy kierowców nie dokonano wyodrębnienia podróży służbowej kierowców w kontekście szczególnego rodzaju wykonywanej przez nich pracy, zaś powyższy przepis jest bezwzględnie związany z dokonaną przez Trybunał Konstytucyjny interpretacją przepisu art.21a ustawy o czasie pracy kierowców. Zauważyć należy, że w cytowanym uzasadnieniu wyroku Trybunał Konstytucyjny jasno i wyraźnie wskazał, że uregulowanie należności na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem przez kierowcę pracy w permanentnej podróży, wymaga stworzenia odrębnych przepisów dla tej grupy pracowników. Trybunał uznał, że dotychczasowe rozwiązania ustawowe muszą być uznane za pozorne, albowiem sposób ukształtowania należności dla kierowców wynika nadal z przepisów kodeksowych.

Podkreślić należy, że w omawianym kontekście Trybunał Konstytucyjny definitywnie stwierdził, iż potraktowanie w sposób identyczny podmiotów nierównych, a mianowicie pracownika administracji i kierowców w transporcie międzynarodowym, a z drugiej strony pracodawców - należy uznać za wadliwe z punktu widzenia konstytucyjnej zasady równości oraz poszanowania negocjacyjnego systemu określania poziomu wynagrodzenia i diet. Trybunał Konstytucyjny ocenił także, że przesądzenie przez ustawodawcę, iż art.77⁵ § 3-5 kodeksu pracy i wydane na podstawie art.77⁵ § 2 k.p. przepisy wykonawcze mają mieć zastosowanie do każdego przewozu w transporcie wykonanego przez kierowcę, jest sprzeczne z ratio legis tych przepisów i świadczy o nieadekwatności przyjętego środka w stosunku do regulowanej dziedziny.

W wyniku uchwalenia autonomicznej definicji podróży służbowej kierowców w art.2 pkt 7 ustawy o czasie pracy kierowców doszło do zrównania przez ustawodawcę podróży służbowej kierowców wykonujących przewozy w

transporcie drogowym, stanowiącej immanentny element ich codziennych obowiązków służbowych oraz podróży służbowej pozostałych pracowników, dla których taka podróż nie wchodzi w zakres codziennych obowiązków i ma charakter incydentalny. Doszło zatem do zróżnicowania sytuacji prawnej kierowców w stosunku do pozostałych pracowników mobilnych - pierwsi, wykonując swoje codzienne obowiązki służbowe, są w podróży służbowej, zaś drudzy nie są.

Powyższe orzeczenie TK rodzi szereg konsekwencji dla sytuacji prawnej kierowców w transporcie międzynarodowym. Sąd Najwyższy w uchwale składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego- Izba Pracy, (...) i Spraw Publicznych z dnia 26 października 2017 r., III PZP 2/17 (Legalis nr 1681908), wypunktował skutki tego orzeczenia, trafnie wskazując, że po pierwsze, wzorzec normatywny opierający się na art.21a ustawy o czasie pracy kierowców (wraz z przepisami, do których on odsyła) został uznany za niezgodny z Konstytucją, co oznacza, że przepis ten nie może już stanowić podstawy prawnej do przyznania pracownikowi - kierowcy należności przewidzianych w art.77⁵ § 3-5 k.p., a doprecyzowanych w rozporządzeniu wykonawczym; po drugie, przyczyną wyeliminowania normy prawnej była nieodpowiednia „kaskadowa” regulacja; po trzecie, poza uzasadnieniem podjętej decyzji, Trybunał wyraził postulaty pod adresem ustawodawcy, ponaglaając go do podjęcia działań legislacyjnych; po czwarte, wypowiedzi Trybunału co do „noclegu w kabinie” w kontekście „zapewnienia bezpłatnego noclegu” w rozumieniu § 9 ust.4 rozporządzenia wykonawczego posiadają właściwości polemiczne, nie są jednak wiążące. Po piąte, Trybunał w żaden sposób nie odniósł się do kwestii podstawy prawnej, jaką należy stosować przy rozliczeniu kosztów podróży służbowej kierowców po stwierdzeniu niekonstytucyjności art.21a ustawy o czasie pracy kierowców.

W pisemnych motywach wyroku Trybunału Konstytucyjnego zwrócono uwagę, że przepisy ustawy o czasie pracy kierowców stanowią szczególną regulację w stosunku do Kodeksu pracy a zatem zgodnie z generalną zasadą *lex specialis derogat legi generali* mają - w odniesieniu do kierowców - pierwszeństwo wobec regulacji kodeksowych. Kodeks pracy stosuje się do nich posiłkowo, w zakresie nieuregulowanym w ustawie. Skutkiem tego była sytuacja, w której szersza definicja podróży służbowej, mająca zastosowanie do kierowców zatrudnionych u pracodawców będących przedsiębiorcami, niż definicja wynikająca z art.77⁵ §1 k.p., powoduje stosowanie do nich regulacji dotyczącej incydentalnych podróży służbowych pracowników sektora administracji publicznej (państwowej lub samorządowej sfery budżetowej). Regulacje te są natomiast nieadekwatne do rodzaju pracy wykonywanej przez kierowców w transporcie międzynarodowym. Stąd, w ocenie Trybunału, uregulowanie należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową kierowców w transporcie międzynarodowym wymaga stworzenia nowych, odrębnych przepisów, gdyż obecne kaskadowe odesłania nie odpowiadają standardom konstytucyjnym (prawidłowej legislacji).

Sąd II instancji miał na uwadze, że już po wydaniu tego wyroku zapadły w Sądzie Najwyższym orzeczenia, które uwzględniając nowy stan normatywny wykreowany treścią rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego, kształtują nową linię orzecznictwa po wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Na skutek tego wyroku TK uległo weryfikacji stanowisko Sądu Najwyższego co do kwestii ryczałtów za nocleg kierowców międzynarodowych, co bynajmniej nie oznacza, że tym samym został wypracowany jednolity wzorzec postępowania. Wręcz przeciwnie, Sąd Okręgowy wziął pod uwagę, że wśród judykatów Sądu Najwyższego można z całą pewnością wyróżnić dwie odmienne linie orzeczenia.

Na szczególną uwagę zasługują wyroki SN: z 14 lutego 2017 r., I PK 77/16, z 21 lutego 2017 r., I PK 300/15, z 9 marca 2017 r., I PK 309/15, z 30 marca 2017 r., II PK 16/16 . Wyrażony przez Sąd Najwyższy w tych wyrokach pogląd akcentuje, że cechą stosunku pracy jest ryzyko ekonomiczne pracodawcy, co oznacza, że jeśli decyzja pracodawcy (polecenie wyjazdu) powoduje powstanie dodatkowych kosztów, nieobjętych wynagrodzeniem zasadniczym pracownika, to obowiązkiem zatrudniającego jest ich zwrot.

I tak odpowiednio - Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 lutego 2017 r., I PK 77/16 przyjął, że po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 r. do kierowców w transporcie międzynarodowym nie stosuje się przepisów rozporządzeń wykonawczych wydanych na podstawie art. 77 § 2 KP i stwierdził, że zastosowanie mają wyłącznie przepisy zakładowe, które nie są korygowane przez przepisy powszechnie obowiązujące jako bardziej korzystne (art.

9 § 2 KP). Zgodnie z tą regułą prawidłowe jest ograniczenie w regulaminie wynagradzania świadczeń z tytułu podróży służbowej do wysokiej i stałej diety, pokrywającej wszystkie wydatki socjalne kierowcy, także z tytułu noclegów (tak samo: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2017 r., II PK 53/16, oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2017 r., II PK 148/16, i z dnia 10 maja 2017 r., I PK 245/16).

Brak regulacji (zasad zwrotu tych kosztów) w ustawie o czasie pracy kierowców obliguje do ich rekompensaty w drodze regulacji zakładowych, które powinny uwzględniać (również w postaci ryczałtowej) rekompensatę takich dodatkowych, rzeczywistych kosztów. Nie ma przeszkód, aby należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową zostały określone w postaci jednego ryczałtu.

Sąd Okręgowy zważył też, że zgodnie z tą linią orzecniczą SN do kierowców w transporcie międzynarodowym nie należy stosować przepisów rozporządzeń wykonawczych wydanych z upoważnienia art. 77⁵ k.p. Zastosowanie mają przepisy zakładowe (regulaminy wynagradzania), które nie są korygowane przez przepisy powszechnie obowiązujące jako bardziej korzystne (art. 9 § 2 KP). Dysponowanie przez pracownika - kierowcę pojazdem z miejscem do noclegu, który uznał za wystarczający do odpoczynku i regeneracji sił - stosownie do art. 8 ust. 8 Rozporządzenie (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 roku w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniające rozporządzenia Rady (EWG) nr 3821/85 i (WE) 2135/98, jak również uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85 (Dz.Urz.U.E.L Nr 102, str. 1) - umożliwia ograniczenie w zakładowym regulaminie wynagradzania świadczeń z tytułu zagranicznej podróży służbowej do wysokiej i stałej diety, pokrywającej wszystkie niezbędne wydatki socjalne kierowcy także z tytułu noclegów.

Przeciwnie stanowisko zajęto w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2017 r., I PK 300/15, który zapadł w stanie faktycznym, w którym pracodawca nie wypłacał należności z tytułu noclegów (pracownik miał tylko prawo do diety, która była niższa od tej określonej w rozporządzeniu wykonawczym, jednak wyższa niż algorytm z art.77 § 4 k.p.). W ocenie Sądu Najwyższego po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 r. przepisy ustawy o czasie pracy kierowców nie uniemożliwiają stosowania reguł rozliczenia kosztów podróży służbowej określonych w art.77⁵§2-5 k.p. i w rezultacie, skoro regulamin wynagradzania ani umowa o pracę nie przewidywały ryczałtu za noclegi, to zastosowanie ma art.77⁵ § 5 k.p., który daje pracownikowi prawo do otrzymania ryczałtu za noclegi według wzorca określonego w rozporządzeniu wykonawczym. Identycznie w zbieżnym stanie faktycznym orzekł Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 8 marca 2017 r., II PK 409/15, z dnia 30 marca 2017 r., II PK 16/16.

Sąd Najwyższy po wydaniu wyroku TK rozpoznawał sprawy, w których pracodawca wypłacał pracownikom zarówno diety, jak i koszty noclegu. W stanie faktycznym będącym przedmiotem wyroku z dnia 8 marca 2017 r., II PK 410/15 pracownikowi przysługiwała na podstawie regulaminu wynagradzania „dieta dzienna” (48 euro), na którą składała się dieta sensu stricte (nie niższa od standardu z art.77⁵ § 4 k.p.) i należność na pokrycie kosztów noclegu (15 euro na dobę). Zdaniem Sądu Najwyższego wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 r. nie jest przeszkodą do stosowania względem kierowców reguł określonych w Kodeksie pracy. Upoważnieniem do tego rodzaju konstatacji jest art. 2 pkt 7 i art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców. Perspektywa ta nie oznacza jednak, że uregulowanie zwrotu kosztów noclegu nie może być niższe od pułapu określonego w rozporządzeniu wykonawczym do art.77⁵ §2 k.p. W w/w orzeczeniu SN poruszył jeszcze inną istotną kwestię, a mianowicie relację zachodzącą między art.77⁵§3 k.p. i art.77⁵§5 k.p. i wyszedł z założenia, że sformułowanie „na pokrycie kosztów podróży”, którym posługuje się pierwszy z przywołanych przepisów, ma szeroki kontekst i obejmuje wszystkie koszty, między innymi dietę. Brak regulacji, o której mowa w art.77⁵§5 k.p. należy natomiast dekodować rodzajowo, to znaczy, jeśli pracodawca ureguluje kwestię diet, a pomija inne koszty (noclegowe), to oznacza, że nie ma postanowień, o których mowa w art.77⁵§3 k.p. (rodzajowy sposób postrzegania „braku” z art.77⁵§5 k.p. został zaakceptowany w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2017 r., II PK 409/15).

W kolejnych orzeczeniach podzielono powyższy tok myślenia (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 2017 r., II PK 16/16, z dnia 17 maja 2017 r., II PK 106/16). Wychodząc z tego punktu widzenia, podkreślano jednak, że nie jest wykluczone objęcie wszystkich kosztów związanych z podróżą służbową jedną „zbiorczą” należnością. Interpretacja, czy spełnia ona tę funkcję należy do stron, a w ostateczności do sądu rozpoznającego sprawę (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2017 r., I PK 90/16, i z dnia 30 maja 2017 r., I PK 154/16).

Rozpoznając apelację Sąd Okręgowy miał na uwadze, że w orzecznictwie SN już po wyroku TK występują zatem rozbieżności, albowiem pierwsze stanowisko polega na zanegowaniu stosowania do kierowców rozwiązań normatywnych przewidzianych w przepisach dotyczących sfery budżetowej (bez względu na to, czy ryczałt za nocleg został przez pracodawcę uregulowany, czy też nie), a drugie głosi, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 r. nie wpłynął na dopuszczalność odwoływania się do przepisów Kodeksu pracy, a w konsekwencji rozporządzenia wykonawczego.

Co więcej, w uchwale Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego - Izba Pracy, (...) i Spraw Publicznych z dnia 26 października 2017 r., III PZP 2/17 (Legalis nr 1681908) Sąd ten zauważył, poddając analizie sytuację prawną kierowców międzynarodowych po wyroku TK, że w judykaturze pojawił się również trzeci wątek, który sprowadza się do pomijania przedstawionych powyżej rozbieżności, przy jednoczesnym skoncentrowaniu się na „odpowiednim” określeniu wysokości zwrotu kosztów za nocleg. Został on zaakcentowany w kilku orzeczeniach, a w tym w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2017 r., II PK 28/16, który został wydany w stanie faktycznym, gdzie pracodawca wypłacał jedynie diety, nie rozliczał jednak zwrotu kosztów noclegu, a dopiero na koniec okresu spornego dokonał zmiany i z części diety utworzył ryczałt za nocleg.

W ocenie Sądu Najwyższego wypłacana przez pracodawcę dieta mogła kompensować również wydatki związane z noclegiem i rozwiązanie to nie musi być korzystniejsze, niż to przewidziane w rozporządzeniu wykonawczym wydanym na podstawie art.77⁵§2 k.p. w związku z art.77⁵§5 k.p. SN zaakcentował, że przy ocenie roszczenia pracownika sąd ma obowiązek weryfikowania, czy postanowienie regulaminu lub umowy o pracę nie zmierza do przyznania świadczenia (świadczeń) rekompensujących podróże służbową w sposób pozorny lub symboliczny (marginalny). Weryfikacja roszczenia pracownika może odbywać się przy wykorzystaniu mechanizmu z art.322 k.p.c.

Zgodnie z tym poglądem po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 r. sporna kwestia powinna zostać uregulowana przez ustawodawcę (co sugerował Trybunał), a do tego czasu pracodawcy mają określać świadczenia, a sąd ma prawo weryfikować, czy ich wysokość jest adekwatna do poniesionych kosztów. Analogiczne stanowisko Sąd Najwyższy wyraził w wyroku z dnia 30 maja 2017 r., II PK 122/16 w którym wyeksponował, że zastosowanie art.77⁵ k.p. powinno odbywać się „odpowiednio”, przy uwzględnieniu „autonomicznego” rozumienia podróży służbowej w ustawie o czasie pracy kierowców.

SN w swoich judykatach uznających, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie stoi na przeszkodzie oparcia rozstrzygnięcia na art.77⁵ § 3 k.p. albo art.77⁵ § 5 w związku z art.77⁵§ 2 k.p. również wyraził możliwość moderowania ryczałtu za nocleg przez sąd w przypadku, gdy został on określony w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania lub umowie o pracę i jest mniej korzystny dla pracownika niż ryczałt przewidziany w rozporządzeniu wykonawczym (dotyczy zatem sytuacji z art.77⁵§3 k.p.).

Mechanizm weryfikujący służy w tym wypadku sprawdzeniu, czy obowiązująca pracownika reguła wypłaty kosztów noclegowych jest odpowiednia - mimo, że prowadzi do wypłaty kwot mniej korzystnych od tych wynikających z rozporządzenia wykonawczego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2017 r., II PK 106/16).

Wszystkie wypowiedzi Sądu Najwyższego, które ukazały się już po dacie ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego mają też wspólny mianownik, albowiem bez względu na towarzyszącą argumentację, SN przyjął, że rozliczenie kosztów noclegu kierowcy, jeśli zostało usankcjonowane w układzie zbiorowym pracy, regulaminie

wynagradzania bądź umowie o pracę, może być mniej korzystne od 25 % ryczału za nocleg, o którym mowa w rozporządzeniu wykonawczym.

W realiach badanej sprawy, zgodnie z prawidłowymi ustaleniami Sądu I instancji, wskazać należy, że u pozwanego pracodawcy obowiązywał regulamin wynagradzania, który określał należności przysługujące pracownikowi z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju.

Treść przepisów wewnętrznych spółki oraz zasady rozliczania kosztów podróży zagranicznych kierowców zostały zatem określone w zakładowym akcie prawnym.

W niniejszej sprawie nie budzi też wątpliwości, że pozwana spółka dokonywała rozliczeń zgodnie z zasadami określonymi w regulaminie wynagradzania i wypłacała powodowi świadczenia z tytułu podróży służbowej, obliczone zgodnie z postanowieniami zakładowego aktu prawnego. Treść przepisów wewnętrznych spółki oraz zasady rozliczania kosztów podróży zagranicznych powoda były zatem jasno określone i akceptowane przez strony. Biorąc pod uwagę konkretny stan sprawy, w szczególności zebrany w niniejszej sprawie materiał dowodowy należy, zdaniem Sądu Okręgowego, przyjąć, że w całym badanym okresie powód wiedział i godził się na to, iż wypłacana mu dieta pokrywa w całości jego koszty związane z podróżami oraz godził się na noclegi w kabinie pojazdu.

Okoliczności te zostały szczegółowo opisane w uzasadnieniu Sądu Rejonowego, zaś Sąd Okręgowy przyjmuje je za własne, wobec czego nie ma aktualnie potrzeby ich powielania.

Gwoli ścisłości należy jedynie dodatkowo wskazać, że o powyższym świadczy fakt, że w spornym okresie zatrudnienia powód nie występował z żądaniem wypłaty ryczału za noclegi, nie korzystał z noclegów w hotelu, motelu, pensjonacie, miał świadomość, że z tytułu podróży otrzymuje kwoty w wysokości 45 euro za dobę, która obejmowała całość należności z tytułu podróży służbowej, w tym dietę w wysokości nie niższa niż dieta krajowa oraz ryczałt za nocleg w przyznawanej przez pracodawcę wysokości 15 euro za nocleg. Miał też świadomość, że nie przysługuje mu zwrot wydatków i kosztów nieudokumentowanych za pomocą kwitu, czy faktury oraz miał świadomość, że nie przysługuje mu ryczałt za nocleg – przy nieskorzystaniu z hotelu - jeżeli samochód wyposażony jest w miejsce do spania (regulamin pracy).

Sąd Okręgowy zważył, że w wiążącej strony umowie o pracę pracodawca jedynie w kwestii wysokości diet wprost odesłał do regulacji wydanego na podstawie art.77⁵§ 2 k.p. rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki społecznej w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju z dnia 19 grudnia 2002r. obowiązującego do 29 lutego 2013r., które zastąpiono z dniem 1 marca 2013r. rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej z dnia 29 stycznia 2013r. (Dz.U. z 2013 r., poz 167). Takiego odesłania natomiast nie zastosował w przypadku przyznanych kosztów noclegu. W umowie o pracę natomiast znalazła się klauzula, iż wypłata wszelkich innych świadczeń ponad przewidziane w umowie jest dobrowolna i zależy wyłącznie od uznania pracodawcy. Wysokość i zasady wypłaty przysługujących kierowcom świadczeń z tytułu podróży służbowych pracodawca unormował w obowiązujących u niego regulaminach wynagradzania.

Pozwany pracodawca nie jest podmiotem publicznym, a zatem miał prawo do ukształtowania należności z tytułu podróży zagranicznych w sposób odmienny, niż zostało to dokonane w przepisach rozporządzenia wykonawczego, przy czym regulacje wewnętrzne musiały być nie mniej korzystne niż te, jakie zostały w tej materii zawarte w Kodeksie pracy. Ograniczenia wynikające z regulacji ustawowej dotyczą jednak wyłącznie kwoty diety, ale nie wskazują wysokości ryczału. Powyższe oznacza, że w realiach badanej sprawy diety z tytułu podróży służbowej za granicą mogły być uregulowane na niższym poziomie niż zostało to dokonane w rozporządzeniu z 2002r., a później z 2013r., przy czym nie mogły być one jednak niższe niż diety ustalone w rozporządzeniu z tytułu podróży służbowej na terenie kraju (czyli 23 zł do marca 2013 r. i 30 zł od marca 2013 r.).

W ocenie Sądu Okręgowego przeprowadzone postępowanie dowodowe niewątpliwie wykazało, że kwota wypłacana powodowi w spornym okresie z tytułu podróży zagranicznej stanowiła całość wypłacanych na ich rzecz należności. Powód przed wprowadzeniem stosownej regulacji do regulaminu wynagradzania już wcześniej doskonale zdawał sobie sprawę z tego, że „dieta” pokryć ma wszystkie koszty związane z podróżami, w tym koszty noclegów.

Sąd Rejonowy trafnie więc ustalił, że pierwszą umowę o pracę powód zawarł na okres próbny od dnia 8 lipca 2008r. do dnia 7 października 2008r., a następnie stosunek pracy był kontynuowany na podstawie umowy na czas określony od dnia 8 października 2008 r. do dnia 7 października 2009r. oraz w oparciu o umowę na czas nieokreślony od dnia 8 października 2009r. Umowa została rozwiązana na mocy porozumienia stron z dniem 31 października 2012r., a zatem jeszcze przed pierwszą zmianą regulaminu. W okresie tym strony ustaliły, że powód będzie otrzymywał zryczałtowaną dietę w wysokości 45 euro za dzień podróży służbowej. Umowa o pracę odsyłała w tym względzie do przepisów rozporządzenia i możliwości wydania na ich podstawie regulacji wewnętrznych w postaci regulaminu. Obowiązujący w powyższym okresie regulamin przewidywał dietę we wskazanej wysokości, a powód złożył oświadczenie, że zapoznał się z treścią regulaminu pracy i regulaminu wynagradzania. Zgodzić należy się z Sądem I instancji, że w konsekwencji należy uznać, że w pierwszym okresie zatrudnienia powód otrzymał te świadczenia, na jakie umówił się z pracodawcą.

Sąd Okręgowy podziela w pełni aktualne stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 17 maja 2016r. w sprawie II PK 98/15, gdzie Sąd Najwyższy stwierdził, że w sytuacji gdy w regulaminie wynagradzania nie były określone wprost kwoty ryczałtów za noclegi, możliwe jest przyjęcie przez sąd, że przewidziana w regulaminie kwota obejmowała zarówno diety i ryczałty za noclegi. Sąd Najwyższy wskazał nadto, że powszechną praktyką było przerzucanie kosztów wynagrodzenia pracowniczego do innych świadczeń w celu uniknięcia dodatkowych obciążeń. Okoliczność, że przez długie lata praktyka ta nie była kwestionowana przez pracowników, tak jak w niniejszej sprawie, nie pozostaje bez wpływu na rozstrzygnięcie.

W ocenie Sądu Okręgowego zachowanie powoda jak i innych kierowców zatrudnionych u pozwanego w tym okresie wskazuje, że przez wiele lat traktowali przyznane im diety jako dodatkowe źródło dochodu i korzystanie z kabiny samochodu do noclegu było ich świadomym celem, a kabiny pozwalały powodowi na godny wypoczynek.

Trafnie także Sąd I instancji wskazał, że nawiązując następny stosunek pracy na podstawie umowy o pracę zawartej na czas określony od dnia 2 stycznia 2013r. do dnia 1 stycznia 2014r. powód podpisał umowę, wyrażając zgodę na warunki wynagradzania

w przedstawionym mu regulaminie wynagradzania, a zatem znał i przyjął regulację płacową, jaka obowiązywała u pozwanej. W kolejnej umowie o pracę zawartej na czas określony od dnia 2 stycznia 2014r. do dnia 1 stycznia 2015r. strony wprost odesłały do postanowień regulaminu wynagradzania w zakresie wysokości obowiązującej diety. Umowa została rozwiązana z dniem 31 maja 2014r. na skutek wypowiedzenia dokonanego przez powoda. Także w ostatnim okresie zatrudnienia powoda u pozwanej na umowę o pracę zawartą na czas określony od dnia 4 sierpnia 2014r. do dnia 3 sierpnia 2017r., strony ustaliły analogiczne warunki wynagrodzenia, jak w poprzedniej umowie, w tym także w części dotyczącej odesłania w zakresie diet do regulaminu wynagradzania, a ponadto powód w dniu 4 sierpnia 2014r. na piśmie oświadczył, iż dzienne okresy odpoczynku i skrócone tygodniowe okresy odpoczynku poza bazą w przypadku podróży krajowej chce wykorzystywać w pojeździe, w przypadku podróży poza granicami kraju chce również wykorzystywać w pojeździe (o ile w obu przypadkach posiada on odpowiednie miejsca do spania dla każdego kierowcy i pojazd znajduje się na postoju), a ponadto oświadczył, iż nie wnosi o wypłacanie ryczałtu noclegowego w wysokości i na zasadach przyjętych u pozwanego, a noclegi podczas podróży będzie organizował we własnym zakresie z wykorzystaniem przyznanych mu środków. Powód złożył oświadczenie, że zapoznał się z warunkami wypłacania należności z tytułu podróży służbowych obowiązującymi u pozwanej, od dnia 1 września 2014r. opisanymi w §8 regulaminu wynagradzania, przyjmuje je do wiadomości i wyraża na nie zgodę. W dniu 1 grudnia 2014r. strony zawarły porozumienie zmieniające warunki umowy o pracę wskazując, że zmianie ulegają dotychczasowe warunki w zakresie należności z tytułu podróży służbowych poza granicami kraju w ten sposób, że ustalają dietę w wysokości 30zł za każdy dzień podróży, uśredniony ryczałt za każdy nocleg w wysokości ustalonej, jako różnica pomiędzy kwotą 45 euro pomniejszoną o wypłacaną dietę, tj. 30zł (ryczałt nie przysługuje za czas przejazdu, tj. dzień rozpoczęcia i zakończenia

podróży służbowej). Strony ustaliły, że nowe warunki obowiązują od dnia 1 grudnia 2014r. Sąd Okręgowy podziela w tej części w całości ustalenia i ocenę prawną tych okoliczności faktycznych Sądu pierwszej instancji i wskazuje, że zdaniem Sądu II instancji powód w w/w okresie zatrudnienia u pozwanej znalazł regulamin wynagradzania. Powyższe rozważania prowadzą do konstatacji, że zarzut naruszenia przez Sąd I instancji art. 233 k.p.c. okazał się w całości chybionym.

Zgodnie z § 9 ust. 1,2 i 4 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. oraz § 16 ust. 1, 2 i 4 za nocleg przysługiwał pracownikowi zwrot kosztów w wysokości stwierdzonej rachunkiem hotelowym, w granicach ustalonego na ten cel limitu określonego w załączniku do właściwego rozporządzenia. W razie nieprzedłożenia rachunku za nocleg, pracownikowi przysługuje ryczałt w wysokości 25% limitu, o którym mowa w ust. 1. Ryczałt ten nie przysługiwał za czas przejazdu. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosowało się, jeżeli pracodawca lub strona zagraniczna zapewniała pracownikowi bezpłatny nocleg.

W okresie spornym od dnia 1 marca 2013 r. stawka ryczałtu wynikała zaś z rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. poz. 167 ze zm.) tj. w wysokości 25 % limitu o którym mowa w § 16 ust.1.

W sprawie należało zatem jedynie zbadać dodatkowo w postępowaniu drugoinstancyjnym, czy zbiorcza kwota wypłacana powodowi z tytułu podróży służbowej, po pierwsze, nie była niższa niż diety ustalone w rozporządzeniu z tytułu podróży służbowej na terenie kraju (czyli 23 zł do marca 2013 r. i 30 zł od marca 2013 r.), tzn. dieta sensu stricto (nie niższa od standardu z art. 77⁵ § 4 KP) i należność na pokrycie kosztów noclegu.

Z wydanej w toku postępowania apelacyjnego pisemnej uzupełniającej opinii biegłego z zakresu rachunkowości wynika zaś, że porównując dokonane na rzecz powoda wypłaty z tytułu należności przysługujących mu w związku z podróżami służbowymi poza granice kraju i odnosząc je do minimalnych należności z tego tytułu wynikających z przepisów prawa powszechnie obowiązującego (diety z tytułu podróży na terenie kraju) pozwana Spółka zaspokoila wszelkie roszczenia powoda z tego tytułu określone przepisami wewnątrzzakładowymi.

Oczywiście Sąd Okręgowy miał na uwadze okoliczność, iż wypłacane powodowi należności były sformułowane jako „zryczałtowana dieta”. Wskazać jednak należy, iż z ustaleń faktycznych sprawy wynika, że pracodawca ustalał stosunkowo wysokie stawki zryczałtowanej diety dziennej za tytułu podróży służbowych poza granicami kraju wynoszące w poszczególnych okresach 40 euro i 30 euro.

Sąd Okręgowy wziął pod uwagę, że zgodnie z uchwałą Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego - Izba Pracy, (...) i Spraw Publicznych z dnia 26 października 2017 r., III PZP 2/17 (Legalis nr 1681908), ryczałt za nocleg w podróży służbowej kierowcy zatrudnionego w transporcie międzynarodowym może zostać określony w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę (art. 77⁵ § 3 k.p.) poniżej 25% limitu, o którym mowa w § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.) oraz w § 16 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. poz. 167).

Swoboda kształtowania należności na pokrycie kosztów noclegu u pracodawców, którzy nie należą do sfery budżetowej, tak jak ma to miejsce w niniejszej sprawie nie jest nieskrępowana. Z punktu widzenia sądu rozpoznającego sprawę o zwrot kosztów noclegu w podróży służbowej kierowców oznacza to, po pierwsze, że u pracodawcy „prywatnego” ryczałt za nocleg może być w układzie zbiorowym pracy, regulaminie lub umowie o pracę ustalony na niższym poziomie niż w rozporządzeniu dotyczącym sfery budżetowej, po drugie, że sąd ma prawo i obowiązek szacunkowo badać, czy przyjęty pułap ryczałtu nie jest pozorny.

Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że przepisy płacowe obowiązujące u pozwanego przewidywały należne pracownikom świadczenia, z tym że wprost nienazwane ryczałtem za noclegi, ale niewątpliwie realizujące te cele, a pracownicy – w tym także i powód - świadczenia te otrzymali. Okoliczności dodatkowo ustalone w oparciu o uzupełniającą opinię biegłego z zakresu księgowości w postępowaniu apelacyjnym Sąd II instancji szczegółowo opisał we wcześniejszej części uzasadnienia, wobec czego zbędnym jest w tym miejscu ich ponowne przytaczanie.

Przypomnieć jedynie należy, że strona apelująca nie kwestionowała w toku postępowania drugoinstancyjnego opinii biegłego. Przyjęty przez pozwanego pracodawcę pułap ryczałtu za noclegi w badanej sprawie nie nosi, w ocenie Sądu Okręgowego, cech pozorności. W związku z tym, jakiegokolwiek wyższe świadczenia z tego tytułu powodowi nie przysługują. Świadczenie ustalone przez strony stosunku pracy na poziomie 40 i 30 euro nie dotyczyło bowiem tylko diet w rozumieniu kwot przeznaczonych na pokrycie kosztów wyżywienia i inne drobne wydatki. Tak wysoka dieta wypłacana przed cały okres zatrudnienia miała pokrywać całość roszczeń powoda z tytułu diet jak również ryczałtu za noclegi. Można zatem przyjąć, że świadczenie określone przepisami wewnątrz zakładowymi w postaci „diety” miało służyć pokryciu wszelkich kosztów podróży służbowej przy czym z uwagi na uznanie, że pracodawca zapewnił pracownikowi nocleg w kabinie pojazdu, jego zamiarem była wypłata dodatkowo świadczenia związanego z ryczałtem za noclegi na poziomie minimalnym, a więc według stawki obowiązującej w tym zakresie dla pracowników sfery budżetowej wykonujących podróże służbową na terenie kraju.

Przy takim podejściu możliwym było przyjęcie właśnie stanowiska, że w „diecie” wypłacanej powodowi był zawarty również ryczałt za noclegi.

Sąd II instancji miał przy tym na uwadze, że takie rozumienie pojęcia "diety", a więc nie tylko obejmującego koszty wyżywienia, jest powszechne w branży transportowej. Kierowcy, co Sądowi Okręgowemu jest wiadomym z racji rozpoznawania spraw pracowniczych kierowców, posługują się terminem „diety” dla określenia całości należności z tytułu podróży służbowych. Generalnie nie jest używane formalne określenie „należności z tytułu podróży służbowych”, czy też „ryczałty”, „delegacje”, co jest całkowicie zrozumiałe. W potocznym rozumieniu termin "diety" oznacza dla kierowcy należności przysługujące z tytułu odbywania podróży służbowych.

Na podstawie ustalonego stanu faktycznego nie ma również podstaw do przyjęcia, aby strony stosunku pracy miały zamiar uregulować tylko część świadczeń związanych z podróżą służbową.

Reasumując, na podstawie materiału dowodowego, w tym sporządzonej na użytek postępowania apelacyjnego uzupełniającej pisemnej opinii biegłego z zakresu rachunkowości, można przyjąć, że wysokość wypłacanych należności określonych jako "diety" wyczerpywała całość należności za podróże służbowe. Przepisy płacowe obowiązujące u pozwanego pracodawcy przewidywały niewątpliwie należne pracownikom świadczenia z tym, że wprost nienazwane ryczałtem za noclegi, ale realizujące te cele, a pracownicy świadczenia te otrzymywali, zaś kwoty, które powód pobierał, niewątpliwie rekompensowały wszystkie koszty związane z podróżami służbowymi, w których przebywał. Tezy przeciwnej strona dochodząca roszczenia w niniejszym procesie nie udowodniła.

Sąd Okręgowy pominął w analizie pozostałe zarzuty powoda zawarte w apelacji, gdyż dotychczas wyrażone stanowisko, dodatkowe ustalenia i wykładnia przepisów prawa pozwala na uznanie, że powództwo słusznie zostało uznane przez Sąd Rejonowy za niezasadne.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację powoda.

Zgodnie z treścią art. 102 k.p.c. w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Powyższe oznacza, że sądy mają swobodę przy rozstrzygnięciu o zwrocie kosztów procesu, gdy stosowania zasady wyrażonej w art. 98 k.p.c. nie można pogodzić z zasadą słuszności.

Zastosowanie art. 102 k.p.c. musi być jednak stosowane wyjątkowo w całokształcie okoliczności, które uzasadniałyby odstępstwo od podstawowych zasad decydujących o rozstrzygnięciu w przedmiocie kosztów procesu. Do kręgu tych okoliczności należą zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu (lojalność i racjonalność strony w

zakresie podejmowanych czynności procesowych), jak i fakty leżące na zewnątrz procesu, zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego (sytuacji życiowej). Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego.

Zważywszy na wynik kontroli instancyjnej o kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. uznając, że w chwili wytoczenia powództwa powód miał świadomość, że zarówno linia orzecznicza w sądach powszechnych, jak i wykładania przepisów dokonywana przez Sąd Najwyższy mogła wskazywać na zasadność jego żądań.

Zdaniem Sądu Okręgowego zachodzą podstawy do nieobciążania powoda kosztami procesu przyjmując brak złej woli w dochodzeniu przez apelującego swoich roszczeń wobec czego nieuzasadnione zdaniem Sądu II instancji byłoby obciążania go kosztami procesu. Zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w tym stanie rzeczy pozostawałoby w sprzeczności z zasadą słuszności oraz powszechnym poczuciem sprawiedliwości i w tym kontekście pozwalało Sądowi Okręgowemu na skorzystanie z dobrodziejstwa art. 102 k.p.c.

SSO Barbara Kempa SSO Paulina Kuźma del.SSR Paweł Antczak

A.P.